

Studiespørsmål

I dette dokumentet finner du studiespørsmål som dekker hele pensum. Det obligatoriske arbeidskravet redegjørende tekst skal bygge på spørsmål fra dette oppgavesettet.

Studiespørsmålene er også nyttige å bruke for å kontrollere at man har fått med seg det viktigste fra forelesninger eller egenstudium. Den obligatoriske flervalgstesten vil bli utformet slik at hvis man kan gi utfyllende svar på alle studiespørsmålene, så er man godt forberedt til flervalgstesten.

Språk og argumentasjonsteori

“Definisjoner”

1. Hva er en definisjon, og hva innebærer det at definisjoner angir nødvendige og tilstrekkelige betingelser? Forklar ved hjelp av et eksempel.
2. Hva er forskjellen på normative og deskriptive definisjoner?
3. Når og hvorfor trenger vi definisjoner?
4. Ta utgangspunkt i kriteriene for gode definisjoner og pek på problemer med ett eller flere av de følgende eksemplene på definisjoner?
  - a. Syrer er stoffer som gir fra seg protoner.
  - b. Med «eliteidrett» skal vi her forstå det samme som «aktivitet der utøverne utgjør eliten i sin idrettsgren.»
  - c. Med «skolemedisin» skal vi her forstå det samme som «medisinsk praksis basert på reell kunnskap».
  - d. Med «kjemiker» skal vi her forstå det samme som «person som har en godkjent universitetsgrad på bachelor- eller masternivå».

“Generell argumentasjonsteori”

1. Forklar forskjellen på et arguments holdbarhet og dets relevans. Vurder holdbarheten og relevansen til argumentet i eksempelet under:

Tese: Menneskeheten kommer til å lykkes med å etablere en permanent base på Mars innen 2040.

Argument: Elon Musk, som er involvert i prosjektet, har lyktes med tidligere prosjekter, som Tesla og PayPal.

2. Hva kjennetegner en logisk gyldig slutningsform?
3. Hva er forskjellen på slutningsformen *modus ponens* og slutningsformen *bekreftelse konsekvensen*?
4. Hva er forskjellen på sannsynlighet og plausibilitet (og på probabilistiske og plausible argumenter)?
5. Forklar kort hva som kjennetegner henholdsvis induktive argumenter, analogiargumenter og slutninger til beste hypotese.

“Feil og overbud”

6. Lag eksempler på argumentative feil av noen av de følgende typene

a. Feil bruk av metode	h. lettvint generalisering
b. Appell til ignorans	i. feilaktig årsak
c. stråmenn	j. feilaktig analogi
d. avledning	k. appell til autoritet
e. feilaktige dilemma	l. appell til makt
f. sirkulær argumentasjon	m. personangrep
g. logiske feil	

7. Hva er forskjellen på feil som angår dialektisk sammenheng, feil som angår logos og feil som angår etos?

Vitenskapsteori

“Hva er vitenskap?”

1. Hvorfor trenger vitenskapen *metoder*?
2. Hva er hypotetisk-deduktiv metode, og hva er de forskjellige stegene?
3. Det sies ofte at det er en asymmetri mellom bekreftelse og avkreftelse? Hva ligger i denne påstanden, og stemmer den?
4. Hva, ifølge Popper, skiller vitenskap fra pseudovitenskap?
5. Hva motiverer Poppers falsifikasjonisme, og hva går den ut på?
7. Hva går Quine-Duhem-tesen ut på, og hvorfor innebærer den en utfordring for Popper? Finnes det andre gode svar?
8. Hvordan ser Popper for seg at vitenskapen gjør fremskritt?
9. Hva avgjør i hvilken grad en observasjon bekrefter en hypotese? Hvilken rolle spiller det hvor *overraskende* observasjonen er?
10. Finnes det et enhetlig sett prinsipper, mål og metoder for alle vitenskaper? Hvorfor/hvorfor ikke?
11. Nevn noen måter verdier påvirker vitenskapelig arbeid på.

“Scientific change and scientific revolutions”

1. Hva menes med *logisk empirisme* og hva kjennetegner vitenskapsforståelsen til de logiske empiristene?
2. Hva består et paradigme av, ifølge Kuhn?
3. De logiske empiristene og Kuhn har ulikt syn på observerbare fakta (sensedata). Redegjør for forskjellen.

“Kjønn, feminisme og vitenskap”

1. Hvilke to forskningstemaer trekker Holst frem at feminister særlig etterspør, og hvorfor?
2. På hvilke måter kan kjønnsnormer og det Holst kaller «det kjønnskulturelle assosiasjonsuniverset» påvirke for eksempel ansettelsesprosesser i academia?
3. Hva er hovedmålet med Sandra Hardings feministiske standpunktteori? Er det/er det ikke behov for en slik vitenskapelig tilnærming i dag?
4. Hvordan begrunnes Donna Haraways ideal om «situerte kunnskaper»? På hvilke måter skiller dette idealet seg fra det tradisjonelle vitenskapsidealet?

Ethics and Science

1. Angi Robert Mertons såkalte ‘CUDOS’-normer for vitenskap.
2. Hvilke likheter/paralleller finnes mellom Mertons normer og Poppers syn på vitenskapelig aktivitet?
3. Gjør kort rede for noen (minst to) eksempler der moderne vitenskapelig forskning systematisk bryter med CUDOS-normene, og i hvilken grad dette er problematisk.
4. Hva er ‘den lineære modellen’ for forholdet mellom vitenskap, på den ene siden, og samfunn og politikk, på den andre?
5. Gjør kort rede for noen (minst to) problemer med den lineære modellen.

Refleksjon på tvers av tekster om vitenskapsteori

1. Diskuter om det er en mulig spenning mellom noen av CUDOS-normene og det synet på objektivitet som den feministiske vitenskapsteoretikeren Donna Haraway står for.

Natur- og menneskesyn?

Hva er et menneske? og “Elisabeths spørsmål om sjelen”

1. Hva er den grunnleggende ideen i Descartes' dualistiske syn på mennesket?
2. Forklar hva Elisabeths første spørsmål til Descartes gikk ut på. Hva, ifølge Descartes, kan være problematisk med dette spørsmålet?
3. Nevn to grunner (ifølge Descartes) til at kropp og sjel ikke kan være av samme stoff.
4. Descartes mente at samspillet mellom sjel og kropp ble håndtert av den såkalte konglekjertelen i hjernen. Hvorfor kunne dette forslaget motsi hans egen dualistiske teori?
5. Nevn og beskriv kort tre alternative (ikke substans-dualistiske) tilnærminger til sjel-kropp-problemet.
6. Gjør rede for hovedproblemet med det fysikalistiske synet.
7. Hva har empirisme til felles med Descartes syn på forholdet mellom sjel og kropp?
8. Hva er den grunnleggende ideen i fenomenologi, og hvordan skiller den seg fra dualismen?

Worldviews

1. Gjør rede for skillet mellom *teleologisk* og *mekanisk* forklaring.
2. Hvorfor kan det aristoteliske synet karakteriseres som *teleologisk* og *essentialistisk*?
3. Gjør rede for de viktigste filosofiske/konseptuelle forandringene som fulgte av overgangen fra aristotelisk til newtonsk fysikk.

Universet er ikke slik det synes å være

1. Vitenskapelige teorier kan gis både *instrumentalistiske* og *realistiske* fortolkninger. Hvordan skiller disse seg fra hverandre?
2. På hvilke måter utfordrer (a) relativitetsteorien og (b) kvantemekanikken våre hverdagslige antagelser om den fysiske verden?
3. Gjør rede for skillet mellom *metodisk* og *ontologisk* reduksjonisme.
4. Forklar hvordan evolusjonsteorien forandret synet på (tilsynelatende) målrettede prosesser i naturen.

Etikk

“Normative etiske teorier”

Konsekvensialisme

1. Hva kjennetegner konsekvensialismen?
2. Konsekvensialisme blir beskrevet som en *familie* av teorier – hvilke elementer i konsekvensialismen er variable?
3. Hvilke innvendinger blir ofte gjort mot konsekvensialismen?

Deontologisk etikk

1. Hva betyr deontologi, og hva kjennetegner deontologisk etikk?
2. Hva er forskjellen på en *autonom* og *heteronom* deontologisk etikk?
3. Hva skiller *hypotetiske* fra *kategoriske* imperativer? Hvilke typer imperativer er sentralt for Kants etikk?
4. Forklar ved hjelp av eksempler hva som ligger i Kants ulike formuleringer av det kategoriske imperativ.
6. Hvilke innvendinger rettes ofte mot Kants etikk?
7. Forklar forskjellen mellom *monistiske* og en *pluralistiske* etiske teorier, og forklar hvorfor Ross argumenterer for en pluralistisk teori.

Dydsetikk

1. Hva er en dyd? Hvordan skiller dydsetikken seg fra konsekvensialismen og den deontologiske etikken?
2. Hvordan blir man dydig ifølge dydsetikken? Hvilken rolle har den praktiske dømmekraften (*fronesis*) i å handle dydig?
3. Hvilke sammenheng er det mellom dydene og lykken (*eudaimonia*) i den greske dydsetikken?
4. Hvilken kritikk rettes ofte mot dydsetikken?

“Kulturrelativismens utfordringer”

1. Hva innebærer kulturrelativisme, og hvilke observasjoner motiverer en slik teori?
2. Hva går argumentet om kulturforskjeller ut på? Hva mener Rachels er problematisk med argumentet?
3. Hvis man aksepterer kulturrelativisme, hvilke konsekvenser har det for synet på moral?

4. I kapitlet fremsettes fem påstander fra kulturrelativister. Hvilke motargumenter presenterer Rachels mot disse påstandene?

“Feminisme og omsorgsetikk”

1. Hva er Gilligans innvending mot Kohlbergs seks nivåer for moralsk utvikling? Hvordan mener Gilligan at dette kan relateres til ulikheter mellom kvinner og menn?
2. Hvordan skiller omsorgsetikken seg fra deontologisk etikk og konsekvensetikk?
3. Skissér hvordan omsorgsetikken gjør rede for moralske vurderinger som for eksempel omhandler familiære forhold, økonomisk bistand til fattige land, eller hvordan vi behandler dyr.

Forskningsetikk og ingeniøretikk

“Forskningsetikkens spede begynnelse og tilblivelse”

1. Forfatteren snakker om beskyttelse av individ og samfunn mot forskningen ved "forsvarslinjer". Hva mener han med dette?
Karakteriser de ulike forsvarslinjene som han beskriver.

“The Responsibilities of Engineers”

1. Hva er passivt og aktivt ansvar for en ingeniør? Gi eksempler.
2. Karakteriser ulike feil ved klanderverdighet. Gi eksempler.
3. Beskriv typer av profesjonelle idealer som kan være motiverende for ansvarlig profesjonell praksis hos ingeniører.

“Bærekraftige virksomheter”

1. Hva siktes til med termen "bærekraftig utvikling" og hva skiller sterk fra svak bærekraft?
2. Hva menes med føre-var-prinsippet?

Politisk filosofi

“Politisk frihet”

1. Hva er J. S. Mills *frihetsprinsipp*, og hvilken type begrunnelse gir han for det? Finnes det unntak til prinsippet?
2. Hva er Mills begrunnelse for ytringsfrihet? I hvilken grad ligner Mills syn her på Karl Poppers syn i vitenskapsteori?
4. Det kan reises ulike innvendinger mot Mills form for liberalistisk filosofi. Ta opp og diskuter kort én slik innvending.
5. Mill står for en type frihet som kalles *negativ frihet*. Det finnes, ifølge Isaiah Berlin, et annet frihetsbegrep, positiv frihet. Forklar ved hjelp av eksempler hva skillet går ut på, og diskuter om det kan være noe problematisk ved en politikk som fremmer positiv frihet.

“Hannah Arendt – via activa”

7. Hva er politikkens vesen ifølge Hannah Arendt?
8. Forklar kort Arendts begrep *arbeid*, *fremstilling*, *handling*. Hvilken av disse gjerne mangler ved mange moderne politiske systemer?
9. Forklar kort Arendts kritikk av moderne liberalistiske samfunn.
10. Forklar kort hvorfor Arendts politiske filosofi kan virke problematisk.